

ULUSLARARASI HUKUK, AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKU VE TÜRK HUKUKUNDA İLTİCA TALEPLERİNİN KAYIT ALTINA ALINMASI

*Registration of Asylum Applications
in International Law, European Union Law and Turkish Law*

Meltem İNELİ CİĞER* - Mehmet Ali KÜÇÜKÇAVUŞ**

Öz

Uluslararası koruma başvurularının kayıt altına alınması, sığınmacıların iltica prosedürlerine etkin şekilde erişebilmesi, eğitim ve sağlık gibi temel hak ve hizmetlerden yararlanabilmeleri ve geri göndermeme ilkesine aykırı şekilde sınır dışı edilmemeleri bakımından büyük önem taşımaktadır. Bu makalenin amacı uluslararası hukuk, Avrupa Birliği hukuku ve Türk hukukunda iltica başvurularının kayıt altına alınması sürecinde gözetilmesi gereken ilkeleri ve temel hakları ortaya koymaktır. Bu amaçla çalışmada iltica başvurularının kayıt sürecine uygulanabilen Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi başta olmak üzere insan hakları sözleşmeleri, Avrupa Birliği düzenlemeleri ile Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ve Avrupa İltica Destek Ofisi tarafından yayınlanmış rehber ilkeler ve raporlar incelenecektir. Söz konusu inceleme ışığında makalede ayrıca Türkiye’de uluslararası koruma başvurularının kayıt altına alınmasına ilişkin süreç ortaya konulacak ve bu sürece ilişkin bazı tespit ve önerilere yer verilecektir.

Anahtar kelimeler: uluslararası koruma başvurusu, kayıt, AİHS, geri göndermeme ilkesi, usuli güvenceler

Abstract

Registration of international protection applications is an important administrative procedure which enables asylum seekers to access to the asylum procedure, fundamental rights such as right to education and healthcare and to be protected from *refoulement*. The aim of this article to identify norms of international law, EU law and Turkish law which apply to registration of asylum applications and outline fundamental rights and procedural guarantees which should be observed during registration of asylum applications. In doing so, the article will also outline how the registration of international protection applications works in Turkey and identify some of the problems observed in practice. In light of the analysis made on the basis of international, European and Turkish legal framework concerning registration and the jurisprudence of the European Court of Human Rights, a number of suggestions to improve the current *status quo* in Turkey will be made in the conclusion.

Key words: international protection application, registration, ECHR, the principle of non-refoulement, procedural guarantees

Bu makale Etik Kurul İznine tabi değildir.

* Dr. Öğr. Üyesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Milletlerarası Hukuk Anabilim Dalı, meltemciger@sdu.edu.tr, <http://orcid.org/0000-0003-4440-4042>

** Uzman, Kamu Denetçiliği Kurumu, kucukcavus@gmail.com, <http://orcid.org/0000-0003-0044-8246>

GİRİŞ

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) uluslararası koruma başvurularının kaydını; uluslararası koruma arayan kişilerin korunması, belgelendirilmesi ve desteklenmesi amacıyla sistematik olarak tespit edilmesi, kayıt altına alınması, bilgilerinin doğrulanması, yenilenmesi ve kişisel verilerinin yönetilmesi olarak tanımlamaktadır.¹ Uluslararası koruma başvurularının kayıt altına alınması, sığınmacıların iltica prosedürlerine etkin şekilde erişebilmesi, barınma, eğitim ve sağlık gibi temel hak ve hizmetlerden yararlanmaları ve geri göndermeme ilkesine aykırı şekilde sınır dışı edilmemeleri bakımından büyük önem taşımaktadır. Kayıt konusunun temel haklarla ilişkisinden kaynaklanan bu önemine ek olarak, Türkiye’de yapılan uluslararası koruma başvurusu sayıları dikkate alındığına iltica taleplerinin kaydının ülkemizde ayrı bir öneme sahip olduğu açıktır.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan verilere göre Türkiye’de 2018 yılında 114,537 yabancı, 2019 yılında 56,417 yabancı ve 2020 yılında 31,334 yabancı uluslararası koruma başvurusunda bulunmuştur.² Her ne kadar Türk hukuk literatüründe uluslararası koruma başvurularının kayıt sürecini inceleyen³ ve bu sürece değinen⁴ akademik çalışmalar mevcut olsa da uluslararası hukuk, Avrupa Birliği (AB) hukuku, Türk hukuku ve uygulamasında uluslararası koruma başvurularının kayıt altına alınmasını kapsamlı olarak inceleyen güncel bir çalışma bulunmamaktadır. Literatüre katkıda bulunması amacıyla bu çalışmada uluslararası hukuk, AB hukuku ve Türk hukukunda uluslararası koruma başvurularının kayıt altına alınmasına

¹ UNCHR, Handbook on Procedures and Criteria For Determining Refugee Status and Guidelines on International Protection, Reissued, February 2019, < <https://www.unhcr.org/publications/legal/5ddfdcd47/handbook-procedures-criteria-determining-refugee-status-under-1951-convention.html>> erişim tarihi: 1 Temmuz 2021, 210,

² Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, İstatistikler- Uluslararası Koruma, 2021 <<https://www.goc.gov.tr/uluslararasi-koruma-istatistikler>> erişim tarihi: 1 Temmuz 2021.

³ Türk hukukunda uluslararası koruma başvurularının kayıt altına alınması ve bu süreçte gözetilmesi gereken temel hak ve güvencelere ilişkin kapsamlı bir inceleme için bkz. N. Ö. Öztürk, *Mültecinin Hukuki Statüsünün Belirlenmesi* (Seçkin Yayıncılık, 2015) 428- 459; G. Arıkan, *Göç Hukukunda Yabancıya Sağlanan Uluslararası, Bölgesel ve Ulusal Koruma* (Oniki Levha 2020) 77-87.

⁴ N. Ekşi, *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku* (4. Baskı, Beta 2016) s.196, 197; I. Özkan, Göç, *İltica ve Sığınma Hukuku* (2. Baskı, Beta 2017) 142; B. Çiçekli, *Yabancılar ve Mülteci Hukuku* (6. Baskı, Seçkin 2016) 321, 322; N. Baran Çelik, ‘Türk hukukunda uluslararası koruma başvurusunda bulunan veya uluslararası korumadan yararlanan yabancıların hak ve yükümlülükleri’ (2015) 6(3) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 95, 96; T. Menekşe, ‘Türk Uluslararası Koruma Sisteminde Karar Merkezleri’ (2018) 4(2) Göç Araştırmaları Dergisi 201; ayrıca çocukların uluslararası koruma başvurularının kayıt altına alınmasına ilişkin bkz. N. Küçükyazıcı, *Mülteci Hukukunda Çocukların Statüsü* (Adalet Yayınevi 2020) 140 vd.

uygulanacak normlar ve bu süreçte gözetilmesi gereken temel haklar ve usuli güvenceler üzerinde durulacaktır.

Çalışma dört ana kısımdan oluşmaktadır. Makalenin ilk kısmında ve 1.1. başlığı altında Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi⁵ (AİHS), Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Sözleşme⁶ (1951 Sözleşmesi) ve Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme⁷ başta olmak üzere uluslararası insan hakları sözleşmeleri uyarınca sığınma taleplerinin bir diğer deyişle uluslararası koruma başvurularının kaydına ilişkin dikkat edilmesi gereken kurallar ve gözetilmesi gereken temel haklar ortaya koyulacaktır. Bunun yanı sıra, 1.2 başlığı altında ise uluslararası koruma taleplerinin kayıt altına alınması sürecinde dikkat edilmesi gereken ilke ve gözetilmesi gereken haklar BMMYK⁸ tarafından yayınlanan ve kabul edilen rehber ve kılavuzlar⁹ kapsamında ortaya koyulacaktır. Makalenin ikinci kısmında ise 2013/32/EU sayılı Uluslararası Koruma Statüsü Verilmesi ve İptaline İlişkin Ortak Prosedür Direktifi (AB İltica Prosedürleri Direktifi)¹⁰ ve Avrupa İltica Destek Ofisi (European Asylum Support Office-EASO) tarafından yayınlanan çeşitli rapor ve kılavuzlar¹¹ ışığında AB hukukunda uluslararası koruma

⁵ İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşme (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi- AİHS) 3 Eylül 1953 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye Sözleşmeyi, 04.11.1950 tarihinde imzalamış ve 10.03.1954 tarih ve 6366 sayılı Kanun ile onaylamıştır. Kanunun ve Sözleşmenin Resmî Gazete’de yayım tarihi, 19.03.1954’tür.

⁶ Convention relating to the Status of Refugees (signed 28 July 1951, entered into force 22 April 1954) 189 UNTS 150. Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme 22 Nisan 1954 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye Sözleşmeyi 24 Ağustos 1951 tarihinde imzalamış ve 29 Ağustos 1961 tarihinde ihtirazi kayıtla onaylamıştır. 359 Sayılı Onay Kanunu 5 Eylül 1961 günü ve 10898 Sayılı Resmî Gazete’de yayınlanmıştır.

⁷ Birleşmiş Milletler (BM) Çocuk Hakları Sözleşmesi 2 Eylül 1990 tarihinde de yürürlüğe girmiştir. Türkiye, Birleşmiş Milletler (BM) Çocuk Hakları Sözleşmesi’ni 14 Eylül 1990 tarihinde imzalamış, Sözleşme Bakanlar Kurulu’nun 09.12.1994 tarihli ve 4058 sayılı kararıyla onaylanmış ve 27.01.1995 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

⁸ Bkz. T. Odman, *Mülteci Hukuku* (AÜ SBF İnsan Hakları Merkezi Yayınları 1995) 30-34, 43-45.

⁹ BMMYK tarafından yayınlanan kılavuz ve rehber ilkeler bağlayıcı niteliği olmayan uluslararası hukuk metinleri bir diğer deyişle esnek hukuk (soft law) olarak kabul edilebilir. Y. Aksar, *Teoride ve Uygulamada Uluslararası Hukuk I* (6. Baskı, Seçkin 2021) 103-106; bu kavram uluslararası örgütlerin kararları olarak da bazı kaynaklarca incelenmektedir. Bkz. Y. Acer, İ. Kaya, *Uluslararası Hukuk* (12. Baskı, Seçkin 2021) 65.

¹⁰ Directive 2013/32/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 on common procedures for granting and withdrawing international protection (recast) Official Journal L 180, 29/06/2013, 60–95.

¹¹ EASO, ‘Guidance on asylum procedure: operational standards and indicators’ (2019) <https://easo.europa.eu/sites/default/files/Guidance_on_asylum_procedure_operational_standards_and_indicators_EN.pdf> erişim tarihi: erişim tarihi 1 Temmuz 2021; EASO, ‘Practical recommendations on conducting remote/online registration (lodging)’ (2020) <<https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/easo-practical-recommendations-conducting-remote-online-registration-lodging-EN.pdf>> erişim tarihi: 1 Temmuz 2021.

başvurularının kaydına ilişkin düzenlemeler incelenecektir. Makalenin üçüncü kısmında ise 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu¹² (YUKK) ve Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik¹³ (YUKK Uygulama Yönetmeliği) başta olmak üzere mevzuatımızda yer alan uluslararası koruma başvurularının kaydına ilişkin düzenlemeler incelenmek suretiyle kayıt süresince gözetilmesi gereken hukuki prensipler ortaya konulacak ve uygulamada karşılaşılan sorunlara kısaca yer verilecektir. Makalenin sonuç kısmında ise makalede incelenen kaynaklar ve varılan sonuçlar ışığında Türkiye'de uluslararası koruma taleplerinin kaydına ilişkin uygulamanın hem uluslararası hukuk hem de mevzuatımıza tam olarak uyumlu hale getirilmesi için bazı önerilere yer verilecektir.

1. ULUSLARARASI HUKUKTA İLTİCA TALEPLERİNİN KAYIT ALTINA ALINMASI

1.1. Uluslararası Hukukta İltica Taleplerinin Kayıt Altına Alınması ve Kayıt Sürecinde Gözetilmesi Gereken İlkeler

İltica prosedürlerine erişimin ilk basamağı uluslararası koruma başvurusunun kayıt altına alınmasıdır. Geri Gönderme Merkezleri gibi yabancıların gözetim altında tutulduğu alanlar da dahil olmak üzere ülke içinde ve transit bölgeler de dahil olmak üzere sınır kapılarında sığınma talebinde bulunmak isteyen yabancıların uluslararası koruma taleplerinin alınması, kaydedilmesi ve değerlendirilmesi, geri göndermeme prensibi başta olmak üzere devletlerin Mültecilerin Hukukî Statüsüne Dair Sözleşme ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi taraf oldukları uluslararası insan hakları sözleşmelerinden kaynaklanan yükümlülüklerini ihlal etmemeleri için büyük önem arz etmektedir.¹⁴

Uluslararası Adalet Divanı Statüsü md 38 uyarınca uluslararası hukukun asıl kaynakları milletlerarası anlaşmalar, uluslararası örf ve âdet ve uluslararası hukukun genel ilkelerinden oluşmaktadır.¹⁵ Uluslararası hukukta iltica başvurularının kayıt altına alınmasına ilişkin herhangi bir örf ve âdet hukuku kuralı bulunmamakla birlikte Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi insan hakları sözleşmelerinin bazı hükümleri uluslararası koruma başvurularının kayıt altına alınması sürecine uygulanabilmektedir. Hukukun genel ilkesi olarak

¹² Kanun Numarası: 6458, Kabul Tarihi: 04.04.2013, RG 11.04.2013/28615.

¹³ Yönetmelik Numarası: 458, Kabul Tarihi: 17.03.2016, RG 17.03.2016/29656.

¹⁴ UNHCR Executive Committee Conclusion No. 91, 'Conclusion on Registration of Refugees and Asylum-Seekers' (2001); J. Hathaway, *The Rights of Refugees* (2. Baskı, Cambridge University Press 2021) 326, 775.

¹⁵ H. Thirlway, 'The Sources of International Law' in: M. D. Evans (ed) *International Law* (4. Baskı, Oxford University Press 2014) 94; M. Sur, *Uluslararası Hukukun Esasları* (14. Baskı, Beta Yayınevi, 2020) 19, 20; H. Pazarıcı, *Uluslararası Hukuk* (14. Baskı, Turhan 2015) 36; Aksar (n 9) 67 vd.

kabul edilen iyi niyet ilkesi¹⁶ ise sığınma taleplerinin kayıt altına alınması sürecinde söz konusu devletin taraf olduğu insan hakları sözleşmelerini iyi niyetle uygulamasını öngörmektedir. Bu kısımdaki değerlendirme kayıt sürecine uygulanabilen ve konu ile en alakalı olduğu tespit edilen üç uluslararası sözleşme esas alınarak yapılacaktır. Söz konusu sözleşmeler 1951 Sözleşmesi, AİHS ve Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'dir.

Mültecilerin Hukukî Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü¹⁷ ile zaman ve coğrafi sınırı kaldırılmış olan mülteci tanımı, 1951 Sözleşmesi md 1(A)(2)'de yer almaktadır. 1951 Sözleşmesi uyarınca bir kişi md 1(A)(2)'de yer alan şartları taşıdığı andan itibaren mülteci sayılmakta ve Sözleşme'de öngörülen hak ve özgürlüklerden yararlanmaya hak kazanmaktadır.¹⁸ Bu nedenle taraf devletlerin mülteci statüsünü tanıması kişiyi mülteci kılmaz fakat devlet tarafından kişinin bu statüsünün resmî olarak ilan edildiği anlamına gelir. İltica başvurusunun ne şekilde kayıt altına alınması gerektiği ve statü belirleme işlemlerinin ne şekilde yapılması gerektiği 1951 Sözleşmesi'nde düzenlenmemiştir. Bununla birlikte, iltica başvurusunun kayıt altına alınarak mülteci statüsü değerlendirmesinin ivedilikle ve doğru şekilde yapılması, devletlerin 1951 Sözleşmesi'nden doğan sorumluluklarını yerine getirmesi bakımından önem arz etmektedir.¹⁹

1951 Sözleşmesi md 33 mültecilerin hayatı ya da özgürlüğü tehdit altında olacağı ülkelere geri gönderilmesini yasaklayan²⁰ ve bugün, geri gönderme yasağı veya geri göndermeme prensibi olarak adlandırılan bu ilkenin kapsamı, işkence, gayri insani yahut onur kırıcı ceza veya muameleyi yasaklayan AİHS md 3, Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi²¹ md 7, İşkenceye

¹⁶ Thirlway (n 15) 105; Sur (n 15) 91; Aksar (n 9) 91.

¹⁷ 25 Eylül 1968 tarih ve 6/10733 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla, Protokol'ün Türkiye bakımından 31 Temmuz 1968 tarihinden itibaren geçerli olmasına karar verilmiştir.

¹⁸ J. C. Hathaway, M. Foster, *The Law of Refugee Status* (2. Baskı, Cambridge University Press 2014) 1, 2.

¹⁹ Bkz. J. Hathaway, *The Rights of Refugees* (2. Baskı, Cambridge University Press 2021) 773-777.

²⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. E. Lauterpacht and D. Bethlehem, 'The scope and content of the principle of Non-refoulement (Article 33 of the 1951 Convention)' in: E. Feller, V. Türk and F. Nicholson eds. *Refugee Protection in International Law: UNHCR's Global Consultations on International Protection* (Cambridge University Press 2003) 89- 171.

²¹ Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 16 Aralık 1966 tarih ve 2200 A (XXI) sayılı Kararıyla kabul edilip imza, onay ve katılıma açılmıştır. Sözleşme 23 Mart 1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye Sözleşmeyi 15 Ağustos 2000 tarihinde imzalamıştır. Sözleşme'nin onaylanmasını uygun bulan 4 Haziran 2003 tarih ve 4868 sayılı Kanun, 18 Haziran 2003 tarih ve 25142 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Bakanlar Kurulu'nun 7 Temmuz 2003 tarih ve 2003 /5851 sayılı kararıyla Sözleşme'nin onaylanması kararlaştırılmış ve Sözleşme'nin resmî Türkçe çevirisi, 21 Temmuz 2003 sayılı ve 25175 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Türkiye, onay belgelerini 15 Eylül 2003 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'ne tevdi etmiş ve 49. madde uyarınca, Sözleşme Türkiye bakımından 23 Aralık 2003 tarihinden itibaren

ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi²² md 3 gibi insan hakları sözleşmeleri ve bu sözleşmelerin İnsan Hakları Komitesi ve BM İşkenceye Karşı Komite gibi yaptırım/denetim organlarının kararları ile genişletilmiştir.²³

AİHS sığınma hakkını içermemekle birlikte Sözleşme'nin 2.maddesi yaşam hakkını güvence altına alırken 3.maddesi ise işkence yasağını düzenlemektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) ilk defa 1989 tarihli *Soering/Birleşik Krallık*²⁴ kararında bir yabancının gönderileceği ülkede kötü muameleyle maruz kalma riski olduğu hallerde gönderen devletin buna ilişkin bir sorumluluğu olduğuna hükmetmiştir.²⁵ AİHM içtihatlarıyla zenginleşen insan hakları hukuku bir devletin yetki alanına giren yabancıların işkence, gayri insani yahut onur kırıcı ceza veya muamele görme riski olan bir ülkeye gönderilmesini/sınır dışı edilmesini yasaklamıştır.²⁶

AİHM içtihadına göre yabancıların hem sınır kapılarında hem de ülke içerisinde sığınma talepleri alınmalı ve değerlendirilmelidir. Yabancıya sınır dışı edilmeden önce iltica prosedürlerine erişim imkânı verilmemesi ve özellikle yabancının sınır dışı edileceği devlette karşılaşacağı risklerin o ülkenin genel durumu ile yabancının içinde bulunduğu özel durum dikkate alınmadan incelenmemesi, AİHS md 2 ve md 3 ve bu maddelerde bağlantılı olarak etkili başvuru hakkını güvence altına alan AİHS md 13'ün ihlalinin doğurabilecek niteliktedir.²⁷ Örnek olarak, AİHM *Hirsi Jamaa ve Diğerleri/İtalya*²⁸ kararında açık denizde İtalyan sahil güvenlik güçleri tarafından durdurulan ve içinde 200'ü aşkın Somali ve Eritre vatandaşının bulunduğu bir botun, bu kişilere

---

hüküm doğurmaya başlamıştır.

²² İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 10 Aralık 1984 tarih ve 39/46 sayılı kararıyla kabul edilmiş ve 26 Haziran 1987 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Türkiye Sözleşme'yi 25 Ocak 1988 tarihinde imzalamıştır. Sözleşme'nin onaylanmasının uygun olduğuna dair 21 Nisan 1988 tarih ve 3441 sayılı Kanun, 29 Nisan 1988 tarih ve 19799 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Sözleşme'nin onayına ilişkin 16 Haziran 1988 tarih ve 88/13023 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ve resmi Türkçe çeviri, 10 Ağustos 1988 tarih ve 19895 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Onay belgeleri 2 Ağustos 1988 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'ne tevdi edilmiş ve Sözleşme, Türkiye bakımından 1 Eylül 1988 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

²³ Bkz. ayrıca M. İneli Ciger, 'Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda Aralık 2019'da Yapılan Bazı Değişikliklerin Değerlendirilmesi', 26 (2) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi (2020) 699-725, 703, 704.

²⁴ *Soering/Birleşik Krallık*, No. 14038/88, 7 Temmuz 1989.

²⁵ ibid, para 128.

²⁶ C. Costello, *The Human Rights of Migrants in European Law* (OUP 2016) 180-194.

²⁷ Bkz. F.G./İsveç [BD], no. 43611/11, 23 Mart 2016, para 110, 111.

²⁸ *Hirsi Jamaa ve Diğerleri/İtalya* [BD], no. 27765/09, 23 Şubat 2012.

sığınma talebinde bulunma imkânı verilmeden Libya'ya geri itilmesinin Sözleşme'nin 3.ve 13.maddesini ihlal ettiğini tespit etmiştir.Benzer şekilde, AİHM 2014 tarihli *Sharifi ve diğerleri/İtalya ve Yunanistan*²⁹ kararında İtalya'ya Yunanistan üzerinden deniz yoluyla gelip Ancona limanına varan bir grup Afgan vatandaşının sınır polisi tarafından gemilere bindirilerek zorla Yunanistan'a geri gönderilmesinin AİHS md 3 ve md 3 ile bağlantılı olarak md 13'ü ihlal ettiğine karar vermiştir.³⁰ Mahkeme bu kararda başvuruçuların sığınma taleplerinin İtalyan yetkililer tarafından alınmaması, kişilere avukata veya tercümana erişim sağlanmaması ve sahip oldukları haklara ilişkin olarak hiçbir açıklama yapılmamasının ihlal doğurduğuna karar vermiştir.³¹

AİHM 2018 yılında verdiği *A.E.A/Yunanistan* kararında, Yunanistan'da bulunan bir Sudan vatandaşının sığınma başvurusunun yetkililer tarafında üç yıla yakın bir süre boyunca ısrarla kayda alınmayıp değerlendirilmemesinin ve bu süreçte kişinin temel ihtiyaçlarını karşılayamayıp sefalet içerisinde yaşamasının AİHS md 3 ve md 3 ile bağlantılı olarak md 13'ü ihlal ettiğini tespit etmiştir.³² AİHM 2018 yılında verdiği *MA.ve Diğerleri/Litvanya* kararında, Litvanya sınırına birçok kez gelerek sözlü olarak sığınma talebinde bulunan ve Rusça 'iltica' yazan bir kağıdı sınır polisine gösteren Çeçen kökenli başvuruçuların uluslararası koruma başvurularının kayıt altına alınmayıp değerlendirilmemek suretiyle Rusya'ya dolaylı geri gönderilme risklerinin bulunduğu Belarus'a geri gönderilmelerinin AİHS md 3'ü ihlal ettiğine karar vermiştir.³³ AİHM 2020 yılında verdiği *MK./Polonya* kararında ise Polonya sınır kapısında uluslararası koruma başvurusunda bulunmak istediklerini birçok kez sözlü bir kere de yazılı beyan eden Rus vatandaşı başvuruçuların sığınma taleplerinin kayıt altına alınmayarak ve değerlendirilmeyerek Belarus'a geri gönderilmelerinin AİHS md 3 ve md 3 ile bağlantılı olarak md 13'ü ihlal ettiğine karar vermiştir.³⁴

Sığınma taleplerinin hem sınır kapılarında hem de ülke içinde kayıt altına alınması ve değerlendirilmesi gereğinin yanı sıra AİHM ayrıca yabancıların iltica prosedürleri ile ilgili ve bu süreçte sahip oldukları haklar ile ilgili yeterli şekilde ve anlayabilecekleri bir dilde bilgilendirilmeleri gerektiğini kaydetmiştir.³⁵ Kayıt aşamasının da dâhil olduğu iltica prosedürlerine ilişkin

²⁹ Sharifi ve Diğerleri/İtalya ve Yunanistan, no. 16643/09, 21 Ekim 2014.

³⁰ ibid, para 243.

³¹ ibid, para 241, 242.

³² A.E.A/ Yunanistan, no. 39034/12, 15 Mart 2018, para 84-86.

³³ M.A ve Diğerleri/ Litvanya, no. 59793/17, 11 Aralık 2018, para 105- 115; Bkz. ayrıca E. Bozovalı, *Sığınma Hukuku ve Geri Gönderilmeme İlkesi* (Onikilevha 2020) 99-102.

³⁴ M.K. ve Diğerleri/Polonya, no. 40503/17, 42902/17 ve 43643/17, 23 Temmuz 2020, para 53.

³⁵ Bkz. M.S.S. v. Belçika ve Yunanistan [BD], no. 30696/09, 21 Ocak 2011, para 300-302, 304, 306-310; Hirsi Jamaa ve Diğerleri/İtalya [BD], no. 27765/0923, 23 Şubat 2012, para 204.

olarak Mahkeme; AİHS hükümlerinin ve özellikle AİHS md 3'ün ihlal edilip edilmediğini incelerken iltica prosedürleri süresince uluslararası koruma başvuruçularına tercüman sağlanıp sağlanmadığını, iltica prosedürüne ilişkin mülakatın eğitimli personel tarafından gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğini, başvuruçulara adli yardım veya hukuki destek sağlanıp sağlanmadığını ve iltica kararının gerekçeli bir şekilde verilip verilmediğini değerlendirmektedir.³⁶

AİHS de dahil olmak üzere insan hakları sözleşmelerinden kaynaklanan ve kayıt işlemleri de dahil olmak üzere iltica prosedürleri sırasında uyulması gereken genel ilkeleri şu şekilde özetlemek mümkündür. Öncelikle, incelenen AİHM kararlarında da belirtildiği üzere, yabancıların hem sınır kapılarında hem de ülke içerisinde uluslararası koruma talebinde bulunmak istediklerini sözlü veya yazılı beyan etmeleri üzerine iltica başvuruları ivedilikle kayıt edilmeli ve değerlendirilmelidir. İkinci olarak bu süreçte kayıt esnasında insan haysiyeti ve onuruna saygı gösterilmeli³⁷ ve ayrımcılık yasağı gözetilmelidir.³⁸ Üçüncü olarak kayıt sürecince çocuk, engelli, hasta, yaşlı ve hamile gibi hassas durumdaki yabancıların tespiti yapılmalı ve özel ihtiyaç sahiplerinin uluslararası koruma başvurularını yapabilmeleri için gerekli ek bazı kolaylıklar gösterilmelidir.³⁹ Ayrıca yabancılar uluslararası koruma prosedürleri, bu süreçte sahip oldukları haklar ile ilgili anlayacakları dilde bilgilendirilmeli ve imkânlar dahilinde kayıt ve diğer iltica prosedürleri süresince ücretsiz tercüman hizmetinden yararlanabilmelidir.⁴⁰

Çocukların uluslararası koruma başvurularının kaydına ilişkin olarak, yukarıdaki sözleşmelerin yanı sıra Çocuk Haklarına Dair Sözleşme de incelenmelidir. 1951 Sözleşmesi çocukların veya refakatsiz çocukların iltica taleplerinin kaydı veya değerlendirilmesine ilişkin bir hüküm içermemektedir.⁴¹ Çocuk Haklarına Dair Sözleşme md 1 uyarınca 18 yaşının altındaki tüm bireyler çocuk olarak kabul edilmektedir. Sözleşme md 3 (1) "*Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde,*

³⁶ M.S.S. v. Belçika ve Yunanistan [BD], no. 30696/09, 21 Ocak 2011, para 300-302, 304, 306-310; Hirsi Jamaa ve Diğerleri/İtalya [BD], no. 27765/09, 23 Şubat 2012, para 204.

³⁷ AİHS m. 3.

³⁸ Yabancıların uluslararası koruma başvuruları ırk, din, dil, uyruk, etnik köken, cinsiyet, yaş gibi hiçbir ayırım gözetmeden kayıt altına alınmalıdır. Bkz. ayrıca AİHS m.14; Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Sözleşme m. 3.

³⁹ Council of Europe CDDH, Analysis of the legal and practical aspects of effective alternatives to detention in the context of migration, CDDH (2017) R88add2 26/01/2018.

⁴⁰ Bkz. M.S.S. v. Belçika ve Yunanistan [BD], no. 30696/09, 21 Ocak 2011, para 300-302, 304, 306-310; Abdolkhani ve Karimnia/Türkiye, no. 30471/08, 22 Eylül 2009; Hirsi Jamaa ve Diğerleri/İtalya [BD], no. 27765/09, 23 Şubat 2012, para 204.

⁴¹ M. S. Öktem, *Uluslararası Göç Hukukunda Çocuklar ve Hukuki Statüleri* (Oniki Levha Yayıncılık 2018) 141.

çocuğun yararı temel düşüncedir.” düzenlemesini içermektedir. Sözleşme md 3(2) uyarınca ayrıca Taraf Devletler çocuğun esenliği için gerekli bakım ve korumayı sağlamayı ve bu amaçla tüm uygun yasal ve idari önlemleri almayı yükümlenmiştir. Yine, aynı Sözleşme’nin 22. maddesi taraf devletlerce refakatsiz ve aile yanındaki çocukların hem insan haklarının korunmasını hem de uluslararası korumaya erişimlerinin sağlanmasını öngörmektedir.⁴² Çocuk Haklarına Dair Sözleşme hükümleri uyarınca uluslararası koruma kaydı da dahil olmak üzere tüm iltica işlemlerde çocuğun yüksek yararı ilkesinin benimsenmesi zorunlu kılınmıştır.

Taraf Devletlerin Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’den doğan sorumluluklarını ihlal etmemesi için refakatsiz ve aile yanındaki çocukların uluslararası koruma başvurusunda bulunabilmeleri ve iltica sistemine etkin şekilde erişebilmeleri için gerekli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.⁴³ Hem çocukların uluslararası koruma taleplerinin kaydı hem de incelenmesi sırasında Çocuk Haklarına Dair Sözleşme md 12 uyarınca görüşlerini ifade yeteneğine sahip çocuğun görüşlerini serbestçe ifade etme hakkına saygı gösterilmeli ve çocuğun ifadesi hem kayıt hem de iltica taleplerinin değerlendirilmesinde dikkate alınmalıdır.⁴⁴ Özellikle refakatsiz çocukların uluslararası koruma başvurularının kayıt altına alınmaması ve değerlendirilmemesi söz konusu çocukların insan ticareti ve çocuk işçiliğine maruz kalmasına, eğitim, sağlık, sosyal hizmet gibi temel haklardan faydalanamamasına neden olabilmektedir.⁴⁵ Kısaca, devletlerin başta Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’den kaynaklananlar dahil olmak üzere uluslararası sorumluluklarına aykırı hareket etmemesi için çocuğun yüksek yararı ilkesinin her daim gözetilmesi ve refakatsiz çocukların uluslararası koruma başvurularını kendilerinin veya atanmış vasileri yoluyla yapabilmeleri için gerekli düzenlemelerin yapılması büyük önem arz etmektedir.

1.2 Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Belgelerinde Kayıt ile İlgili İlkeler

BMMYK kendi yürüttüğü kayıt işlemlerine dair dikkat edilmesi gereken ilkeleri 2003 yılında kapsamlı bir El kitabında⁴⁶ toplamıştır, bu kaynaktaki bazı ilkeler genel olarak uluslararası koruma başvurularının kaydı bakımından

⁴² N. Ekşi, ‘Mevzuat ve Antlaşmalar Kapsamında Çocukların Uluslararası Koruması’ (2016) 7 Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi 559-574, 565.

⁴³ ibid, 559-574.

⁴⁴ Öktem (n 41) 142.

⁴⁵ Ayrıca bkz. B. Düzal, S. Alış, ‘Türkiye’de Uluslararası Düzensiz Göç Gerçeğinde Refakatsiz Göçmen Çocukların Durumu ve Başlıca Risklerin Değerlendirilmesi’ (2018) 6 Asia Minor Studies 258-274

⁴⁶ UN High Commissioner for Refugees, UNHCR Handbook for Registration, September 2003, <<https://www.refworld.org/docid/3f967dc14.html>> erişim tarihi 1 Temmuz 2021.

da önem arz etmektedir. Söz konusu el kitabının yanı sıra, BMMYK Yürütme Komitesi (ExCom) 91 No'lu Sonuç Kararında⁴⁷ iltica başvurularının kaydına ilişkin olarak dikkat edilmesi gereken ilkeler şu şekilde özetlemiştir: Öncelikle, kayıtlarda gizlilik esas olmalı, kişisel veriler korunmalı ve kayıt kolay erişilebilir ve güvenli bir yerde yapılmalıdır. Kayıt kişi güvenliği ve haysiyetine saygı gösterilmek suretiyle kişileri korkutmadan, sindirmeden ve tarafsız olarak yapılmalıdır. Bununla bağlantılı olarak, kayıt işlemini gerçekleştiren personelin (kayıtla sorumlu kişi ve tercümanlar da dahil) yeterli eğitim almış olması, kayıt birimlerinde yeterli sayıda kadın personel bulunması ve kayıt esnasında izlenilmesi gereken usul ile ilgili ve kaydın gizliliği ile ilgili doğru şekilde bilgilendirilmiş olması gerekmektedir.⁴⁸

Kural olarak kayıt işlemi teker teker yapılmalı ve kişilerin kimlik bilgileri, ad soyadı, cinsiyeti, fotoğrafı, doğum tarihi, medeni durumu, hassas durumda olup olmadığı ve desteğe ihtiyaç duyup duymadığı, eğitim durumu, ailevi durumu (ailesindeki kişi sayısı ve kimlerden oluştuğu), ülkeye giriş tarihi, adresi, menşe ülke bilgisi kayıt altına alınmalıdır.⁴⁹ Ayrıca, çocukların ve özellikle refakatsiz çocukların kaydı ivedilikle yapılmalı, kayıt esnasında hassas durumdaki kişiler tespit edilmelidir.⁵⁰ Son olarak, kadın ve kız çocukların aile bireylerinden ayrı olarak kaydedilmesi gerekmektedir çünkü kadın ve kız çocukların ailenin erkek bireylerinden ayrı olarak cinsiyete dayalı olarak zulüm korkuları, şiddet geçmişleri ve onları kırılğan kılan farklı durumları söz konusu olabilmektedir.⁵¹

2. AVRUPA BİRLİĞİ HUKUKUNDA İLTİCA TALEPLERİNİN KAYIT ALTINA ALINMASI

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı⁵² md 18 sığınma hakkını, md 19. ise geri gönderilmeme ilkesini güvence altına almaktadır. AB hukuku uyarınca uluslararası koruma başvuruları transit bölgeler de dahil olmak üzere sınır kapılarında veya üye devlet sınırları içerisinde yapılabilmektedir.⁵³ AB hukukunda uluslararası koruma başvurularının kaydına ilişkin kurallar temel olarak 2013/32/EU sayılı İltica Prosedürleri Direktifinde⁵⁴ yer almaktadır. 2013/32/EU sayılı İltica Prosedürleri Direktifi md 6 sığınmacılara uluslararası koruma başvurularını etkin ve ivedi şekilde yapabilmeleri için tüm

⁴⁷ ExCom, Conclusion on Registration of Refugees and Asylum-seekers No. 91 (LII) – 2001.

⁴⁸ UNHCR Handbook for Registration (n 46) 13-14.

⁴⁹ ExCom, Conclusion on Registration of Refugees and Asylum-seekers No. 91 (LII) – 2001.

⁵⁰ UNHCR Handbook for Registration (n 46) 9-11.

⁵¹ ibid, 13-14.

⁵² Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, Avrupa Toplulukları Resmî Gazetesinin C serisinin 364. sayısında, 18 Aralık 2000 tarihinde yayımlanmıştır (OJ C 364, 18.12.2000).

⁵³ AB Hukukunda kayıt sürecine ilişkin bir değerlendirme için ayrıca bkz. Arıkan (n 3) 78-85.

⁵⁴ Bkz n (10).

imkânların sağlanması gerektiğini belirtmektedir.⁵⁵ İlgili Direktif uluslararası koruma başvurusunun iltica başvurularını kayıt altına almaya yetkili kuruma yapılması durumunda kayıt işleminin uluslararası koruma başvurusunun yapılmasından itibaren en geç üç iş günü içerisinde yapılması gerektiğini düzenlemektedir.⁵⁶ Uluslararası koruma başvurusunun polis, sınır kolluk güçleri veya idari gözetim merkezi gibi resmen iltica başvurularını kayıt altına almaya yetkili olmayan fakat bu başvuruların yapılabileceği kurumlara/kişilere yapılması durumunda ise kayıt işleminin uluslararası koruma başvurusunun yapılmasından itibaren en geç altı iş günü içerisinde yapılması gerektiğini düzenlemektedir.⁵⁷ Uluslararası koruma başvurusunda bulunan kişi sayısının oldukça fazla olduğu ve bu nedenle Direktifte öngörülen üç günlük süre şartına uymanın mümkün olmadığı durumlarda üye devletlerin kayıt işlemi için öngörülen süreyi en çok on iş günü uzatabileceği düzenlenmektedir.⁵⁸

AB üyesi devletler, uluslararası koruma başvurusunun yapılabileceği kurum çalışanlarına uluslararası koruma başvurularının nereye ve nasıl yapılması gerektiği hususunda eğitim vermelidir.⁵⁹ Direktif, uluslararası koruma başvurusunda bulunmak isteyenlere ivedilikle başvurularını yapabilmeleri için gerekli imkânların sağlanması gerektiğini, fakat bununla birlikte üye devletlerin kayıt için şahsen başvuru yapılmasını şart koşabileceklerini veya başvuru için belirli bir yer tayin edebileceklerini düzenlemiştir.⁶⁰ 2013/32/EU sayılı İltica Prosedürleri Direktifi'ne göre bir uluslararası koruma başvurusu, sığınmacı tarafından başvuru formunun ilgili makama verildiği veya ulusal hukukta öngörülmüş ise yetkili kuruma resmî evrakın ulaştığı an yapılmış sayılır.⁶¹ Ayrıca çocuklar, refakatsiz çocuklar, engelli bireyler, yaşlı bireyler, hamileler, yalnız anne ve babalar, insan ticareti mağdurları, ciddi fiziksel hastalığı veya psikolojik rahatsızlığı bulunan bireyler, işkence, tecavüz veya diğer ciddi fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddet mağdurları gibi hassas durumdaki kişilerin özel durumlarının ve ihtiyaçlarının kayıt da dahil iltica prosedürlerinde dikkate alınması zorunludur.⁶²

2013/32/EU sayılı İltica Prosedürleri Direktifi md 8 ayrıca transit bölgeler de dahil olmak üzere sınır kapılarında bulunan veya idari gözetim altına alınan yabancılar arasında iltica başvurusunda bulunma niyeti olduğuna dair

⁵⁵ J. Vedsted-Hansen, 'Asylum Procedures Directive 2013/32/EU' in K. Hailbronner and D. Thym (eds.): *EU Immigration and Asylum Law. Commentary* (2. Baskı, CH Beck/Hart/Nomos 2016) 1285.

⁵⁶ Directive 2013/32/EU, m. 6(1)

⁵⁷ ibid, m. 6(1)

⁵⁸ ibid, m. 6(5).

⁵⁹ ibid, m. 6(1)

⁶⁰ ibid, m. 6(2) ve (3).

⁶¹ ibid, m. 6(4).

⁶² Söz konusu hüküm AB Kabul Koşulları Direktifinin 21. maddesinde yer almaktadır.

emare olan kişilere uluslararası koruma başvurusunun yapılabileceği hususu ve iltica usulü hakkında bilgi verilmesini ve imkânlar dahilinde tercüman hizmeti verilmesini öngörmektedir.İlgili madde ayrıca, kişilere uluslararası koruma başvurularına ilişkin tavsiye ve hukuki danışmanlık veren sivil toplum kuruluşu, avukat gibi kurum ve bireylerin başvuruculara ulaşması ve iletişime geçmesine izin verilmesi gerektiğini düzenlemektedir.⁶³

Uluslararası koruma talebinin kaydını izleyen süreçte AB üyelerinin sorumluluklarından bahsetmek gerekir ise, 2013/33/EU sayılı Uluslararası Koruma Başvurucularının Kabul Koşullarına İlişkin AB Direktifi (AB Kabul Koşulları Direktifi)⁶⁴ uluslararası koruma başvurusunun kayda alındığı tarihi izleyen makul ve her hâlükârda 15 günü geçmeyen bir süre içerisinde iltica başvurusunda bulunan bireylere sahip olduğu hak ve yükümlülükler ve üye devlette uymaları gereken kurallar hakkında bilgi verilmesini öngörmektedir.⁶⁵ Bu bilginin başvuruçunun anlayabileceği bir dilde verilmesi gerekmektedir.⁶⁶ Ayrıca uluslararası koruma başvuruçularına kendilerine hukuki yardım sağlayan ve barınma ve sağlık hizmetleri gibi imkânlarla erişim konusunda yardımcı olabilecek kurum ve kuruluşlar hakkında bilgi verilmesi öngörülmüştür.2013/33/EU sayılı AB Kabul Koşulları Direktifi uluslararası koruma başvurusu kaydı alınan kişilere kaydın alınmasından itibaren en geç üç gün içerisinde kişinin isminin, uluslararası koruma başvuruçusu statüsünün ve başvurusu sonuçlanana kadar üye devlette yasal olarak kalma hakkı bulunduğunun yazılı olduğu bir belge verilmesi gerektiğini düzenlemektedir.

AB müktesebatı ve Avrupa İltica Destek Ofisi (EASO)⁶⁷ tarafından ifade edilen ve kayıt işlemleri sırasında uyulması gereken ilkeler ve kayda ilişkin dikkat edilmesi gereken hususlar/öneriler şu şekilde belirtilmiştir: Öncelikle, sınır kolluk güçleri, polis merkezleri, yabancıların gözetim altında tutulduğu kurumlar gibi resmen iltica başvurularını kayıt altına almaya yetkili olmayan fakat bu başvuruların yapılabileceği kurumlarda çalışan personel uluslararası koruma başvurularının nereye ve hangi şekilde yapılabileceği ve bu süreçteki sorumlulukları hakkında bilgilendirilmeli ve eğitilmelidir.İkinci olarak, resmen iltica başvurularını kayıt altına almaya yetkili olan kurumlara başvuru durumunda başvurudan sonra kayıt işleminin ivedilikle tamamlanması gerekmektedir ve öngörülen süre kural olarak üç gündür. Üçüncü olarak, kayıt sonunda uluslararası koruma başvurusunda bulunan kişiye hukuki statüsünü

⁶³ ibid, m. 8(2).

⁶⁴ Directive 2013/33/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 laying down standards for the reception of applicants for international protection OJ L 180, 29.6.2013, 96–116

⁶⁵ ibid, m. 5.

⁶⁶ ibid, m. 5.

⁶⁷ EASO Guidance on asylum procedure (n 11) 11-18.

de belirten kimlik kartı verilmesi gerekmektedir.Dördüncü olarak, kayıt öncesinde ve esnasında özel ihtiyaç sahibi ve hassas durumdaki kişilerin tespit edilip, bu kişilerin ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik eyleme geçilmesi gerekmektedir.Son olarak, kayıt sonrasında sığınma başvurusu sahipleri iltica prosedürleri hakkında destek, hukuki destek ve diğer ihtiyaçlarına (barınma, sağlık hizmetleri vs.) yönelik destek alabilecekleri kurum ve kuruluşlara yönlendirilmelidir.

3. TÜRK HUKUKU VE UYGULAMASINDA İLTİCA TALEPLERİNİN KAYIT ALTINA ALINMASI

3.1.Türk hukukunda uluslararası koruma başvurularının kayıt altına alınmasına ilişkin hükümler

Mevzuatımızda uluslararası koruma başvurularının idare tarafından alınması ve kayıt edilmesi YUKK md 65 vd.düzenlenmiştir.Uluslararası koruma başvurusu kural olarak şahsen yapılmalıdır.⁶⁸ Bununla birlikte başvuruları aynı gerekçeye dayanan ve kendisiyle birlikte gelen aile üyeleri adına yabancı başvuru yapabilmektedir.⁶⁹ YUKK’da kayıt yapmakla sorumlu kurum Valilikler olarak belirlenmiştir.YUKK Uygulama Yönetmeliği md 66(1) başvuru sırasında, uluslararası koruma başvurusuna ilişkin bilgilerin Göç İdaresi İl Müdürlüğü tarafından alınacağını ifade etmektedir.YUKK Uygulama Yönetmeliği md 67 uluslararası koruma başvuruları sınır kapısı ya da ülke içinde kolluk birimleri ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarına yapılmak istendiğinde bu birimlerin derhal Göç İdaresi İl Müdürlüğüne bildirimde bulunmasını öngörmektedir.YUKK md 67 kayıt da dahil olmak üzere iltica işlemlerinde özel ihtiyaç sahiplerine öncelik tanınması gerektiğini düzenlenmiştir.YUKK Uygulama Yönetmeliği md 65(3) başvuru için başvuru sahibinin kendisini ifade edebileceği bir dilde uluslararası koruma başvurusuna ilişkin beyanının alınmasını yeterli görmektedir.Kısaca mevzuatımızdaki düzenlemeye göre uluslararası koruma talebi hem sözlü hem de yazılı şekilde yapılabilecektir.

Uluslararası koruma başvurusuna ilişkin kayıt esnasında öncelikle başvuru sahibinin kimlik bilgileri tespit edilmektedir. Kimlik tespitinin ispat edici bir belgeden yapılamaması ve yetkilinin araştırmaları sonucunda da kimliğine dair bilgi elde edilememesi hâlinde, başvuranın beyanı esas alınır.⁷⁰ Kayıt esnasında başvuru sahibinden menşe veya ikamet ülkesini terk etme sebepleri, ülkesini terk ettikten sonra başından geçen ve başvuru yapmasına neden olan olaylar, Türkiye’ye giriş şekli, kullandığı yol güzergâhları ve vasıta bilgileri, daha önceden başka bir ülkede uluslararası korumaya başvurmuş veya korumadan yararlanmışsa, bu başvuru veya korumaya ilişkin bilgi ve

⁶⁸ YUKK m. 65 (1).

⁶⁹ YUKK m. 65(3).

⁷⁰ YUKK m. 69(3).

belgelerinin alınması öngörülmektedir.⁷¹ Bu bilgi ve bilgilerin alınmasını müteakiben başvurucaya ayrıca mülakat zamanı ve yerinin bildirilmesi öngörülmüştür.⁷² YUKK md 70 uluslararası koruma başvurusunun kayıt esnasında başvurusuyla ilgili takip edilecek usuller, başvurusunun değerlendirilmesi sürecindeki hak ve yükümlülükleri, yükümlülüklerini nasıl yerine getireceği ve bu yükümlülüklere uymaması ya da yetkililerle iş birliğinde bulunmaması hâlinde ortaya çıkabilecek muhtemel sonuçlar, itiraz usulleri ve süreleri konusunda bilgilendirilmesi gerektiğini düzenlemektedir. YUKK md 70(2) ise başvuru sahibinin talep etmesi hâlinde kayıt aşamasında tercüman hizmetinden yararlanmasını öngörmektedir.

Refakatsiz çocukların uluslararası koruma başvurularına ilişkin olarak YUKK md 66 ve YUKK Uygulama Yönetmeliği md 123'te düzenlenmiştir. Yönetmelik md 113(1)(2), uluslararası koruma başvuru sahiplerinin; refakatsiz çocuk olduğu durumlarda uluslararası koruma prosedürlerinde öncelik tanınacağı, gerekli her türlü kolaylık gösterileceği ve durumlarının kayıt altına alınmasını öngörmektedir.

YUKK hükümlerinin yanı sıra hukuk devleti olmanın gereklilerinden olarak kabul edilen ve idare hukukundan kaynaklanan kayda ilişkin dikkat edilmesi gereken ilkeler şu şekilde sıralanabilir:⁷³: dinlenilme hakkı, bilgi ve belgelere erişim hakkı, kişisel verilerin korunması ve tercüman hizmetlerine erişim. Dinlenilme hakkı, idari işlemin tesis edilmesinden önce, karar için belirleyici olan önemli vakıalar ile ilgili olarak, idari makamın, idari işlemde etkilenecek ilgililere görüşünü açıklama fırsatı vermesi yükümlülüğü olarak tanımlanabilmektedir.⁷⁴ Söz konusu ilke idari işlemin ilgisine kendi vakıa ve delillerini ileri sürme fırsatı tanıyarak idarenin tek yanlı karar alma sürecinde daha doğru ve kapsamlı bilgi sahibi olmasına ve idarenin hukuka uygun işlem tesis etmesine hizmet eder.⁷⁵ Dinlenilme hakkının iltica prosedürlerine yansımaları uluslararası koruma başvurusuna ilişkin karar verilirken başvurusunun uluslararası koruma talebine ilişkin sunduğu bilgi ve belgelerin eksiksiz olarak dikkate alınması ve kayda geçirilmesidir.

YUKK md 94 uluslararası koruma başvuru sahibinin tüm bilgi ve belgelerinde gizliliğin esas olması gerektiğini ve ancak, başvuru sahibi ile yasal temsilcisi veya avukatının başvuru sahibinin kişisel dosyasında yer alan

⁷¹ YUKK m. 69(4).

⁷² YUKK m. 69(5).

⁷³ Bkz Öztürk (n 3) 449 vd.; Arıkan (n 3) 77 vd.

⁷⁴ İbid s. 450, 451; B. Akyılmaz, *İdari Usul İlkeleri Işığında İdari İşlemin Yapılış Usulü* (Yetkin 2000) 143; M. Ö. Çebi Buğdaycı, 'İdari Usul ve Dinlenilme Hakkı' (2016) (1) Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi 25-46, 27.

⁷⁵ Çebi Buğdaycı (n 74) 27.

belgeleri inceleyebileceğini ve birer örneğini alabileceğini düzenlemektedir.⁷⁶ Bu kuralın istisnası millî güvenlik ve kamu düzeninin korunması ile suç işlenmesinin önlenmesine ilişkin belgelerdir. Kayıta gizliliğin esas alınması ve kişisel verilerin korunması da büyük önem arz etmektedir.⁷⁷ Uluslararası koruma başvurusunun kimlik bilgileri, parmak izi gibi biyometrik verileri, idareye sundukları bilgi ve belgeler ve özel hayatına ilişkin bilgilerin gizli tutulması ve kişinin rızası olmadan söz konusu bilgi ve belgelerin özellikle menşe ülke makamları dahil olmak üzere üçüncü kişiler ile hiçbir surette paylaşılmaması gerekmektedir.⁷⁸ Söz konusu ilkeye uyulması AIHS md 8 ile güvence altına alınan özel yaşamın gizliliği ve aile hayatının korunması hakkı için de önemlidir.

Tercümana erişim özellikle Türkçe bilmeyen veya kendini Türkçe ifade edemeyen yabancıların başvurularına ilişkin değerlendirmenin tam olarak ve adil şekilde yapılması için büyük önem arz etmektedir. Yabancıların usule ilişkin güvencelerden etkin şekilde yararlanabilmesi için yetkin bir tercüme hizmetine erişimi şarttır.⁷⁹

3.2 Uygulamada uluslararası koruma başvurularının kayıt altına alınması

Uygulamada uluslararası koruma başvuruları ilgili Göç İdaresi İl Müdürlüğüne kayıt altına alınmaktadır, bu aşamada yabancıyla kayıt mülakatı denilen bir görüşme yapılmakta ve kendilerine uluslararası korumaya ilişkin taleplerinin incelenmesi için bir mülakat tarihi verilmektedir. Gerek duyulması halinde başvuru sahipleriyle birden fazla mülakat yapılması da mümkündür. Türkiye’de Suriyeli olmayan uluslararası koruma başvurusu kayıtları 2018 yılı Eylül ayına kadar Göç İdaresi İl Müdürlükleri, BMMYK ve onun uygulama ortağı olan Sığınmacılarla ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği arasındaki ortak bir süreç içerisinde yürütülmekteyken, bahse konu ayda BMMYK Türkiye’de kayıt faaliyetlerini sonlandırdığını duyurmuştur.⁸⁰ BMMYK, hâlihazırda Türk uluslararası koruma sistemi içerisinde destek faaliyetlerini sürdürmeye⁸¹ devam etse de, Türkiye’de uluslararası koruma başvurusu alma ve kayıt işlemleri Göç İdaresi İl Müdürlükleri tarafından yürütülmektedir. Kayda ilişkin veriler GÖÇNET sistemine girilmekte ve bu sistemde saklanmaktadır.

⁷⁶ Öztürk (n 3) 451

⁷⁷ ibid, 452; YUKK m. 99.

⁷⁸ Öztürk (n 3) 451, 452.

⁷⁹ ibid, 457.

⁸⁰ UNHCR, ‘UNHCR tarafından kayıt ve MSB’ (2018) <<https://help.unhcr.org/turkey/tr/information-for-non-syrians/registration-rsd-with-unhcr/>> erişim tarihi: 1 Temmuz 2021.

⁸¹ Bkz ayrıca N. Ekşi, ‘Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin Türkiye’deki Faaliyetleri ve Türk İltica Sisteminde Değişen Rolü’ (2019) 77(1) İstanbul Hukuk Mecmuası 343-370.

Başvuru sahibi, kayıt aşamasında kimlik bilgilerini doğru olarak bildirmek ve varsa kimliğini ispatlayacak belge ve seyahat dokümanlarını yetkili makamlara teslim etmekle yükümlüdür. Kimlik tespitinin ardından kişiyle kayıt mülakatı gerçekleştirilmektedir.⁸² Bu mülakatta kayıt esnasında; başvuru sahibinin menşe veya ikamet ülkesini terk etme sebepleri, ülkesini terk ettikten sonra başından geçen ve başvuru yapmasına neden olan olaylar, Türkiye'ye giriş şekli, kullandığı yol güzergâhları ve vasıta bilgileri, daha önceden başka bir ülkede uluslararası korumaya başvurmuş veya korumadan yararlanmışsa, bu başvuru veya korumaya ilişkin bilgi ve belgeleri alınmaktadır.⁸³ YUKK md 70 uyarınca uluslararası koruma başvurusu sahibinin, başvurusuyla ilgili takip edilecek usuller, başvurusunun değerlendirilmesi sürecindeki hak ve yükümlülükleri, yükümlülüklerini nasıl yerine getireceği ve bu yükümlülüklere uymaması ya da yetkililerle iş birliğinde bulunmaması hâlinde ortaya çıkabilecek muhtemel sonuçlar, itiraz usulleri ve süreleri konusunda kayıt esnasında bilgilendirilmesi esastır.

Literatürde özellikle sivil toplum kuruluşları ve barolar tarafından yayınlanan raporlarda kayıt sürecine ilişkin yaşanan bazı sorunlara değinilmektedir. Söz konusu raporlarda ifade edilen sorunları şu şekilde sıralamak mümkündür: Afgan genç bekâr erkekler gibi bazı yabancı grupların uluslararası koruma başvurularının kayıt altına alınmaması veya gecikmeli olarak alınması⁸⁴, yabancıların kayıt için başvurdukları Göç İdaresi İl Müdürlükleri'nce kayıtlarının alınmaması ve kaydın hangi Göç İdaresi İl Müdürlüğü tarafından yapılacağına dair herhangi bir bilgilendirme veya yönlendirme yapılmaması⁸⁵ veya kaydın alınması için başka bir İl Müdürlüğü'ne yönlendirilmeleri durumunda ise bu illere seyahat edebilmeleri için yabancılara resmî bir evrak veya seyahat belgesi verilmemesi nedeniyle yabancıların seyahat etmede yaşadıkları zorluklar⁸⁶. Söz konusu sorunların yanı sıra çeşitli raporlarda ayrıca kayıt sürecine ilişkin şu sorunların gözlemlendiği ifade edilmiştir:

⁸² Menekşe (n 4) 201.

⁸³ YUKK m. 69/4.

⁸⁴ AIDA, Turkey Country Report, 2019, <<https://www.asylumineurope.org/reports/country/turkey/registration-asylum-application>> erişim tarihi: 1 Temmuz 2021, s. 28; Göç Araştırmaları Derneği, Ghosts of Istanbul: Afghans at the Margins of Precarity, <https://www.gocarastirmalari.dernegi.org/attachments/article/193/GHOSTS%20OF%20ISTANBUL.pdf>, erişim tarihi: 1 Temmuz 2021, 41.

⁸⁵ S. Karadağ, A. Üstübcü, 'Protection during pre-pandemic and COVID-19 periods in Turkey' (2021) Advancing Alternative Migration Governance Project Deliverable No 4.2 <http://admigov.eu/upload/Deliverable_42_Protection_COVID19_Turkey_Karadag_Ustubici.pdf> erişim tarihi: 1 Temmuz 2021, 34, 35.

⁸⁶ Bkz. AIDA Turkey Country Report 2019 (n 84); Karadağ ve Üstübcü (n 85) s. 34-36; Van Barosu Göç ve İltica Komisyonu, 'Van Gölü'nde 27 Haziran 2020 Tarihinde Meydana Gelen Göçmen/Sığınmacı Katliamına İlişkin İnceleme Raporu' (2020) <<http://www.vanbarosu.org.tr/uploads/2694.pdf>> erişim tarihi: 1 Temmuz 2021, 17.

uluslararası koruma başvurusu yapma niyetini belirten refakatsiz çocukların yaş tespiti ve çocuğa vasi atanması sürecinde yaşanan sorunlar⁸⁷, Göç İdaresi İl Müdürlüklerinde yeterli nitelik ve nicelikte tercüman/mütercim istihdam edilmemesi ve yeterli sayıda personel bulunmaması nedeniyle ortaya çıkan sorunlar⁸⁸ ve Geri Gönderme Merkezlerinde ve havalimanlarının transit bölgelerinde uluslararası koruma başvurularının kayıt altına alınmasına ilişkin yaşanan zorluklar.⁸⁹

Hem söz konusu raporlarda ifade edilen sorunların çözümü hem de Türkiye’de uluslararası koruma başvurularının kayıt altına alınması sürecinin makalenin ilk kısmında incelenen uluslararası hukuk kurallarına ve AIHM içtihadına uygun şekilde yapılması için çeşitli öneriler getirmek ve iyi uygulamalardan bahsetmek mümkündür. Söz konusu iyi uygulamalar ve tavsiyelere sonuç kısmında yer verilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yabancıların hem sınır kapılarında hem de ülke içerisinde uluslararası koruma talebinde bulunmalarına rağmen bu taleplerin kayıt altına alınıp değerlendirilmeden sınır dışı edilmesi AIHS md 2, md 3 ve bu maddeler ile bağlantılı olarak md 13’ü ihlal edebilir niteliktedir. Bu tür ihlallerin önünce geçilmesi ve Türkiye’nin yürürlükte olan uluslararası sözleşmelerden doğan sorumluluklarının gözetilmesi için sınır kapılarında, transit bölgeler de dahil olmak üzere havalimanlarında, Geri Gönderme Merkezleri de dahil olmak üzere yabancıların gözetim altında tutulduğu kapalı alanlarda ve ülke içerisinde sözlü veya yazılı şekilde uluslararası koruma aradığını veya iltica talebi olduğunu beyan eden yabancıların bu beyanları ivedilikle kayıt altına alınmalı ve talepleri değerlendirilmelidir.

⁸⁷ Kamu vesayetine ve uluslararası koruma sistemindeki refakatsiz çocukların durumuna ilişkin detaylı bir tartışma için bkz. K. Karataş, H. Rittersberger-Tılıç, R. Atasü-Topcuoğlu, O.Ö. Demir, Türkiye’de Refakatsiz Çocuklara Erişim ve Çocuğun Yüksek Yararına Yönelik Hizmet Sunumunun Teşvik Edilmesi Projesi Değerlendirme Raporu (2014) < <https://ailevecalisma.gov.tr/uploads/chgm/uploads/pages/refakatsiz-cocuklara-yonelik-calismalar/proje-degerlendirme-raporu-tukce.pdf>> erişim tarihi: 1 Temmuz 2021, 28- 31.

⁸⁸ Ülkemizde uluslararası koruma alanında çalışan kamu görevlisi başına düşen yabancı sayısının fazlalığı ve özellikle bazı Göç İdaresi İl Müdürlüklerinde yeterli personelinin bulunmaması ile ilgili bkz. Menekşe (n 4) 209; AIDA Turkey Country Report 2019 (n 84) 34.

⁸⁹ AIDA Turkey Country Report 2019 (n 84); İzmir Barosu, ‘İzmir Geri Gönderme Merkezlerinde Adalete Erişim Hakkı Çerçevesinde Yaşanan Sorunlar’ (2018) < <https://www.izmirbarosu.org.tr/pdfdosya/izmir-geri-gonderme-merkezlerinde-adalete-erisim-hakki-cercevesinde-yasanan-sorunlar2017713112147450.pdf>> erişim tarihi: 1 Temmuz 2021; Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Esenboğa Havalimanı Transit Alan Ziyaret Raporu (2019) <https://www.tihk.gov.tr/upload/file_editor/2020/06/1592476766.pdf> erişim tarihi: 1 Temmuz 2021.

Sığınma talebi olan yabancıların bu taleplerinin hiçbir ayırım gözetmeksizin ve ivedilikle kayıt altına alınması ve değerlendirilmesi gereği AİHM içtihatlarında da yer bulmuştur. Makalenin birinci kısmında da belirtildiği üzere, AİHM bir yabancı için uluslararası koruma talep etmesine rağmen bu talebin üç yıla yakın bir süre idare tarafından kayıt altına alınmayarak değerlendirilememesinin ve bununla bağlantılı olarak yabancı için temel haklardan mahrum kalarak kötü koşullarda yaşamak zorunda kalmasının AİHS md 3 ve md 3 ile bağlantılı olarak md 13'ü ihlal ettiği belirtmiştir. Söz konusu karardan da anlaşılabilirliği üzere uluslararası koruma talebinin idareye iletilmesi ile bu talebin kayıt altına alınması arasında geçen süre makul olmalıdır. Türkiye'de özellikle bazı illerde bu sürenin oldukça uzun olduğu üçüncü kısımda incelenen raporlarda ifade edilmiştir. Bir yabancı için uluslararası koruma talebini idareye iletilmesi ile kayıt işleminin yapılması arasında geçen azami sürenin yapılacak bir yasal düzenleme ile belirlenmesi tespit edilen bu soruna çözüm olabilir ve uzun vadede il bazında kayıt işlemlerinin yeknesaklaştırılmasına hizmet edebilir. Makalenin ikinci kısmında incelenen 2013/33/EU sayılı AB Kabul Koşulları Direktifinde söz konusu süreyi üç gün istisnai durumlarda on gün olarak düzenlemiştir. Yine kayıt süresi ile ilgili yaşanan sorunların önüne geçilmesi amacıyla tüm kayıt randevularının merkezi online bir kayıt randevu sistemine bağlanması göz önünde bulundurulabilecek bir öneridir.⁹⁰

Makalenin birinci kısmında Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'de taraf devletlerin çocukların yüksek yararını gözetmekle yükümlü olduğu belirtilmiştir. Buna paralel olarak YUKK da uluslararası korumaya ilişkin işlemlerde söz konusu ilkenin gözetilmesini öngörmektedir. Çocuk koruma sisteminde yer alan bazı mevzuat ve kurumsal kapasite eksikliklerinin giderilmesi ve özellikle refakatsiz çocukların uluslararası koruma sistemine tam olarak erişmeleri için gerekli düzenlemelerin yapılması ve bu düzenlemelerde çocuğun yüksek yararı ilkesinin gözetilmesi de uygulamanın mevzuat ile uyumlaştırılması bakımından ayrıca önem arz etmektedir.

Makalenin üçüncü kısmında uluslararası koruma başvurularının kaydının ivedi şekilde yapılmasına engel olan etkenlerden birinin bazı İl Müdürlüklerinde yeterli sayıda personel ve tercüman bulunmaması olduğu ifade edilmiştir. Bu tespit ışığında kayıt alanında çalışan personel sayısının artırılması ve imkanlar dahilinde tercüme hizmetlerinin hem sınır kapıları ve idari gözetim merkezlerinde hem de başvurunun yapılabileceği İl Müdürlüklerinde kolaylıkla ve ivedilikle erişilebilir hale getirilmesi ayrıca önem arz etmektedir. Özellikle az konuşulan dillere ilişkin olarak tercümana ihtiyaç duyulduğunda tercümanların video konferans yöntemiyle veya telefon

⁹⁰ EASO Guidance on asylum procedure (n 11) 12.

ile tercüme hizmeti vermesi de dikkate alınabilecek bir alternatiftir. Bunun yanı sıra, İl Müdürlüklerinde kayıtla sorumlu personelinin arasında başvuruda bulunacak kadın ve kız çocuklarının kendilerini güvende hissetmeleri için en az bir kadın personel bulunması BMMYK belgelerinde yer alan önemli bir husustur.⁹¹

Kayıt işlemleri esnasında yapay zekâ uygulamalarının ve gelişmekte olan teknolojilerin kullanılması ve pandemi esnasında yararlı olabileceği değerlendirilen ve başvurucunun biyometrik verilerinin alınması gibi fiziki olarak hazır bulunulmasını gerektirmeyen işlemler için ilgilinin bilgilerini uzaktan gönderebilmesine imkân veren sistemler kaydı kolaylaştıran uygulamalar arasında yer almaktadır.⁹² Makalenin üçüncü kısmında belirtildiği üzere YUKK md 70 uluslararası koruma başvurucusunun kayıt esnasında başvurusuyla ilgili takip edilecek usuller, başvurusunun değerlendirilmesi sürecindeki hak ve yükümlülükleri, yükümlülüklerini nasıl yerine getireceği ve bu yükümlülüklere uymaması ya da yetkililerle iş birliğinde bulunmaması hâlinde ortaya çıkabilecek muhtemel sonuçlar, itiraz usulleri ve süreleri konusunda bilgilendirilmesi gerektiğini düzenlemektedir. Bu bilgilendirmenin yazılı olarak yapılmasının yanı sıra online olarak yabancıların erişebileceği bir web sitesi, online platform veya bilgisayar veya cep telefonu uygulaması aracılığı ile kişinin anlayacağı bir dilde yapılması bu bilgiye erişimi arttıracak niteliktedir.

Makalenin ikinci kısmında ifade edildiği üzere AB hukuku uyarınca sınırda görev yapan kolluk personeli ve idari gözetim yerlerindeki personel uluslararası koruma başvuru süreci ve bu süreçle ilgili sorumlulukları, iltica başvurusunda bulunmayı isteyen kişileri yönlendirmeleri gereken kurum/kuruluşlar ve iltica başvurusunda bulunma niyeti olan kişilere sağlamaları gereken temel bilgiler hakkında bilgilendirilmeli ve eğitilmelidir.⁹³ Avrupa İltica Destek Ofisi tarafından tavsiye edildiği üzere sınır kapıları ve idari gözetim merkezlerinde ve İl Müdürlüklerinde uluslararası koruma başvurusunun ivedilikle yapılabilmesi

⁹¹ UN High Commissioner for Refugees, UNHCR Handbook for Registration, September 2003, <<https://www.refworld.org/docid/3f967dc14.html>> erişim tarihi 1 Temmuz 2021, 9.

⁹² Örneğin, bu konu ile ilişkili olarak 2016 tarihli 'EASO Uygulayıcılara yönelik İltica Prosedürlerine Erişim El Kitabı' Türkçeye çevrilip Türk hukuk ve uygulaması göz önünde bulundurularak adapte edilebilmesi düşünülebilir. Detayları için bakınız: EASO, Practical recommendations on conducting remote/online registration (lodging), June 2020, <<https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/easo-practical-recommendations-conducting-remote-online-registration-lodging-EN.pdf>> erişim tarihi: 1 Temmuz 2021, 14-16.

⁹³ Söz konusu eğitim amacıyla el kitapları ve kılavuz ilkelerin Türkiye'de de hazırlanması da düşünülebilir. Örnek belge için bkz. <https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/public/Practical-Guide1_0.pdf> erişim tarihi: 1 Temmuz 2021.

için gerekli tüm bilginin yazılı, başvuruçuların anlayabileceği dillerle, farklı yaş grubu ve eğitim seviyesinde kişilerin anlayabilmesi için çeşitlendirilmiş olarak afiş, poster, broşür ve bilgi notu olarak bulundurulması iyi bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır.⁹⁴ Bunların yanı sıra söz konusu bilgileri içeren bir mobil uygulama geliştirilip, bu uygulamanın yüklenilmesine ilişkin bilginin kişilere bilgi sağlanması da yapılabilecek iyi uygulamalar arasında yer almaktadır.⁹⁵

Sonuç olarak, Türkiye’de uluslararası koruma başvurularının kayıt altına alınması sürecinin bir bütün olarak hem uluslararası hukuka hem de mevzuatımıza uygun hale getirilmesi için öncelikle hem sınırlarımızda hem de ülke içerisinde uluslararası koruma talebinde bulunmak isteyen yabancıların bu taleplerinin hiçbir ayırım gözetmeden ve ivedilikle kayıt altına alınması ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra, makalede belirtilen teknolojik yöntemlerin kullanılması ve iyi uygulamaların dikkate alınması da kayıt sürecini daha etkin hale getirilebilir niteliktedir.

Kısaltmalar

AB	Avrupa Birliği
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
EASO	European Asylum Support Office (Avrupa İltica Destek Ofisi)
ExCom	BMMYK Yürütme Kurulu
md	madde
STK	Sivil toplum kuruluşu
YUKK	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

KAYNAKÇA

Acer Y, Kaya İ., *Uluslararası Hukuk* (12.Baskı, Seçkin, 2021)

AIDA, Country Report: Turkey (2019) <<https://www.asylumineurope.org/reports/country/turkey>> erişim tarihi: 1 Temmuz 2021

Aksar Y., *Teoride ve Uygulamada Uluslararası Hukuk I* (6.Baskı, Seçkin, 2021)

⁹⁴ EASO tarafından hazırlanan bilgilendirme afiş, broşür ve diğer yazılı belge örnekleri için bkz. <<https://easo.europa.eu/accesstoprocedure>> erişim tarihi: 1 Temmuz 2021.

⁹⁵ EASO Guidance on asylum procedure (n 11) s. 9, 10.

Arıkan G., Göç Hukukunda Yabancıya Sağlanan Uluslararası, Bölgesel ve Ulusal Koruma (1.Baskı, Oniki Levha 2020) 77-87

Avrupa Konseyi (2016), Avrupa Konseyi Göç ve Mülteciler Özel Temsilcisi, Türkiye İnceleme Ziyareti Raporu, < https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=0900001680699e93#_ftn34> erişim tarihi: 1 Temmuz 2021.

Costello C. *The Human Rights of Migrants in European Law* (Oxford University Press 2016)

Çebi Buğdaycı, M Ö., ‘İdari Usul ve Dinlenilme Hakkı’ (2016) (1) Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi 25-46

Çiçekli B., *Yabancılar ve Mülteci Hukuku* (6.Baskı, Seçkin 2016)

Düzel, B., Alış S., ‘Türkiye’de Uluslararası Düzensiz Göç Gerçeğinde Refakatsiz Göçmen Çocukların Durumu ve Başlıca Risklerin Değerlendirilmesi’ (2018) 6 Asia Minor Studies 258-274

EASO Guidance on asylum procedure: operational standards and indicators, EASO Practical Guides Series (2019) <https://easo.europa.eu/sites/default/files/Guidance_on_asylum_procedure_operational_standards_and_indicators_EN.pdf> erişim tarihi: 1 Temmuz 2021

EASO, Practical recommendations on conducting remote/online registration (lodging) (2020) <<https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/easo-practical-recommendations-conducting-remote-online-registration-lodging-EN.pdf>> erişim tarihi: 1 Temmuz 2021

Ekşi N., *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku* (4.Baskı, Beta 2016)

Ekşi, N. ‘Mevzuat ve Antlaşmalar Kapsamında Çocukların Uluslararası Koruması’ (2016) 7 Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi 559-574

Ekşi, N., ‘Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin Türkiye’deki Faaliyetleri ve Türk İltica Sisteminde Değişen Rolü’ (2019) 77(1) İstanbul Hukuk Mecmuası 343-380

Evans MD D., (ed) *International Law* (4.Baskı, Oxford University Press 2014)

Hathaway J.C., Foster MD *The Law of Refugee Status* (2.Baskı, Cambridge University Press 2014)

Hathaway J., *The Rights of Refugees* (2.Baskı, Cambridge University Press 2021)

İzmir Barosu, ‘İzmir Geri Gönderme Merkezlerinde Adalete Erişim Hakkı Çerçevesinde Yaşanan Sorunlar’ (2018) <<https://www.izmirbarosu.org>.

|||||

tr/pdffdosya/izmir-geri-gonderme-merkezlerinde-adalete-erisim-hakki-
cercevesinde-yasanan-sorunlar2017713112147450.pdf>

Karataş, K., Rittersberger-Tılıç, H., Atasü-Topcuoğlu, R., Demir, O.Ö.,
(2014), Türkiye’de Refekatsiz Çocuklara Erişim ve Çocuğun Yüksek
Yararına Yönelik Hizmet Sunumunun Teşvik Edilmesi Projesi Değerlendirme
Raporu <[https://ailevecalisma.gov.tr/uploads/chgm/uploads/pages/refakatsiz-
cocuklara-yonelik-calismalar/proje-degerlendirme-raporu-tukce.pdf](https://ailevecalisma.gov.tr/uploads/chgm/uploads/pages/refakatsiz-cocuklara-yonelik-calismalar/proje-degerlendirme-raporu-tukce.pdf)> erişim
tarihi: 1 Temmuz 2021

Küçükyaşıcı N., *Mülteci Hukukunda Çocukların Statüsü* (Adalet Yayınevi
2020)

Menekşe, T., ‘Türk Uluslararası Koruma Sisteminde Karar Merkezleri’ (2018)
4(2) Göç Araştırmaları Dergisi 190-231

Odman T., *Mülteci Hukuku* (1.Baskı, AÜ SBF İnsan Hakları Merkezi Yayınları
1995)

Özkan I., *Göç, İltica ve Sığınma Hukuku* (Seçkin 2017)

Öztürk, N.Ö., *Mültecinin Hukukî Statüsünün Belirlenmesi* (Seçkin 2015)

Pazarcı H., *Uluslararası Hukuk* (14.Baskı, Turhan 2015)

Sur M., *Uluslararası Hukukun Esasları* (14.Baskı, Beta Yayınları 2020)

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, Esenboğa Havalimanı Transit
Alan Ziyaret Raporu, (2019) <[https://www.tihk.gov.tr/upload/file_](https://www.tihk.gov.tr/upload/file_editor/2020/06/1592476766.pdf)
[editor/2020/06/1592476766.pdf](https://www.tihk.gov.tr/upload/file_editor/2020/06/1592476766.pdf)> erişim tarihi: 1 Temmuz 2021

UN High Commissioner for Refugees, UNHCR Handbook for Registration,
September 2003, <<https://www.refworld.org/docid/3f967dc14.html>>

Van Barosu Göç ve İltica Komisyonu, ‘Van Gölü’nde 27 Haziran 2020
Tarihinde Meydana Gelen Göçmen/Sığınmacı Katliamına İlişkin İnceleme
Raporu’ (2020) <<http://www.vanbarosu.org.tr/uploads/2694.pdf>> erişim tarihi:
1 Temmuz 2021

Vedsted-Hansen J., ‘Asylum procedures directive 2013/32/EU’ in:
K.Hailbronner and D.Thym (eds.): *EU Immigration and Asylum Law.
Commentary* (2.Baskı, CH Beck/Hart/Nomos 2016) 1285-1381